PAPER - 5

MT

2018 .... 1100 **Seat No.**

MT - SANSKRIT COMPOSITE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - PRELIM - I PAPER - V

Time : 2 Hours **Model Answer Paper** **Marks : 40**

प्रथमः विभागः - गद्यम् ।

उ.१ **अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**

(i) उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । १

सूर्यखगः अर्जुनं वृक्षशाखां छेत्तुं निषेधयति यतः **नीडे तस्य शावकाः सुप्ताः ।**

(ii) वक्त्रा सह संवादमेलनम् । १

१) पिपीलिकाः - **आपत्काले त्वां ध्रुवं साहाय्यं करिष्यामः ।**

२) अर्जुनः - **न पीडयामि त्वां तव शावकान् वा ।**

(iii) वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यमिति लिखत । १

अर्जुनः क्रूरहृदयः आसीत् । - **असत्यम् ।**

उ.१ **ब) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**

(i) उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । १

नागार्जुनः द्वितीयं युवकं सहायकत्वेन स्वीकृतवान् यतः **तस्य सेवाभावम् अजानात् ।**

(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत ।

सेवाभावः परमगहनः अतः सः परीक्षणीयः वर्तते । १

(iii) वाक्यं पुनर्लिखित्वा योग्यं वा अयोग्यमिति लिखत । १

चिकित्सकस्य कृते सेवाभावः न आवश्यकः । - **अयोग्यम् ।**

२. **पृथक्करणम् ।** २

स्तम्भपूरणं कुरुत ।

प्रथमः युवकः	द्वितीयः युवकः
केवलं रुग्णं दृष्टवान् ।	**रुग्णालयं नीतवान् ।**
रसायनं निर्मितवान् ।	**रसायनं न निर्मितवान् ।**

उ.१ **क) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **शब्दज्ञानम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**

(i) समूहेतरपदं लिखत । १

१) प्रयासः, प्रकारः, प्रयत्नः । - **प्रकारः ।**

२) आयोजिता, समायोजिता, विजिता । - **विजिता ।**

(ii)	मेलनं कुरुत । (विशेषण - विशेष्य - अन्वितिः)	१
१)	सुवर्णयुगम् - **अवतरितम् ।**	
२)	सुवर्णपदकम् - **प्राप्तम् ।**	
३)	विश्वविक्रमः - **प्रस्थापितः ।**	
४)	आशियादेशेषु - **लोकप्रिया ।**	
(iii)	**नेतुं, प्राप्य ।**	
२.	**पृथक्करणम् ।**	
	यथाक्रमं घटनाः लिखत ।	२
(i)	अखिल-भारतीय-कबड्डी-सङ्घटनायाः स्थापना समजायत ।	
(ii)	कबड्डीक्रीडाप्रकारः ऑलम्पिक-वैश्विक-क्रीडास्पर्धासु निवेशितः ।	
(iii)	चीनदेशेनापि एषा क्रीडा स्वीकृता ।	
(iv)	भारतदेशेन विश्वविक्रमः प्रस्थापितः ।	
	द्वितीयः विभागः - पद्यम् ।	
उ.२	**अ) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।**	
१.	**पृथक्करणम् ।**	२
	पॅरिसनगरम् — नदी: **सीन** ; न्यायमन्दिरम्: **न्यायस्य प्रासादः** ; आराधनमन्दिरम्: **सेन्ट्-चेपलम्** ; मूर्तिः: **जोनदेवी**	
२.	**शब्दज्ञानम् ।**	
	चतुर्थपदं लिखत ।	१
(i)	गगनम् : नभः :: विख्यातम् : **प्रसिद्धम् ।**	
(ii)	प्रासादः : भवनम् :: शिरः : **मूर्धा ।**	
उ.२	**ब) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् ।**	
	पूर्णवाक्येन उत्तरत ।	१
	नयविक्रमयोः संयोगेन श्रीः अचला ध्रुवम् ।	

उ.२ क) **स्मरणम् ।**

सुभाषितं शुद्धं पूर्णं च लिखत । (केवलं १ श्लोकः लेखनीयः ।)

(i) अतिथिर्बालकः **पत्नी जननी जनकस्तथा ।**
पञ्चैते गृहिणा पोष्या इतरे च स्वशक्तितः ॥

(ii) अत्यम्बुपानान्न **विपच्यतेऽन्नं निरम्बुपानाच्च स एव दोषः ।** २
तस्मान्नरो वह्निविवर्धनाय मुहुर्मुहुर्वारि पिबेदभूरि ॥

उ.२ ड) **श्लोकांशान् मेलयत ।** २

(i) निशान्ते च पिबेद्वारि - **त्रिभी रोगो न जायते ।**
(ii) अनुग्रहश्च दानं च - **शीलमेतत्प्रशस्यते ।**
(iii) रसायनमिव प्राज्ञैः - **हेलया न कदाचन ।**
(iv) उपवीतमलङ्कारं - **स्रजं करकमेव च ।**

तृतीयः विभागः - व्याकरणम् ।

उ.३ **यथानिर्देशं कृतीः कुरुत । (केवलं ५ उपप्रश्नाः लेखनीयाः ।)** २

अ) **नाम/सर्वनामपदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**

	सप्तमी बहुवचन	प्रथमा एकवचन	पञ्चमी एकवचन
नाम	**वाक्षु**	**धनुर्धारी**	**संस्कृतेः**
सर्वनाम	**अस्मासु**	**इयम्**	**तस्याः**

आ) **क्रियापदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

द्वितीयः भविष्यकालः	परोक्षः भूतकालः	प्रथमः भूतकालः	वर्तमानकालः	आज्ञार्थः	विध्यर्थः
भोक्ष्यते	**चक्रे**	**आप्नोत्**	**गृह्णाति**	**रचयताम्**	**तन्वीत**

इ) **समासाः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

विग्रहवाक्यानां समासनामभिः सह मेलनं कुरुत ।

	विग्रहवाक्यानि	समासनामानि
(i)	शान्तिः च सुखं च तयोः	**इतरेतर द्वन्द्व समास**
(ii)	न विद्यते असूया यस्य सः	**नञ् बहुव्रीहि समास**
(iii)	समयं जानाति इति	**उपपद तत्पुरुष समास**
(iv)	चन्द्रस्य ज्योत्स्ना	**षष्ठी तत्पुरुष समास**
(v)	रोम नाम नगरम्	**कर्मधारय समास**
(vi)	समयम् अनतिक्रम्य	**अव्ययीभाव समास**

ई)	**उपपदविभक्तिः ।**	२
	उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)	
(i)	एष क्रीडाप्रकारः **महिलानां** कृतेऽपि प्रचलितोऽस्ति ।	
(ii)	आर्यचाणक्यः **नगरात्** दूरं एकस्मिन् उटजे न्यवसत् ।	
(iii)	मधुरा माता च **आपणं** गच्छतः ।	
(iv)	**तव** समीपे ISI चिह्नाङ्कितानि परिमाणानि न सन्ति ?	
(v)	अलं **चिन्तया** ।	
(vi)	सैनिकाः देशं **शत्रुभ्यः** रक्षन्ति ।	
उ)	**सन्धिं / सन्धिविग्रहं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**	२
(i)	अन्यैर्न = **अन्यैः** + न ।	
(ii)	भूत्वैव = भूत्वा + **एव ।**	
(iii)	**तस्मान्नरः** = तस्मात् + नरः ।	
(iv)	कृतेऽपि = **कृते** + अपि ।	
(v)	**अप्यद्य** = अपि + अद्य ।	
(vi)	दर्शयतीव = दर्शयति + **इव ।**	
ऊ)	**सङ्ख्यावाचकविशेषणानि । रिक्तस्थानपूर्तिः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**	२
(i)	बिल्वदले **त्रीणि** पत्राणि सन्ति ।	
(ii)	संवत्सरे **द्वे** अयने स्तः ।	
(iii)	श्रावणमासे **अष्टम्यां** तिथौ कृष्णजन्म भवति ।	
(iv)	शाकुन्तलस्य **चतुर्थः** अङ्कः अतीव सुन्दरः अस्ति ।	
(v)	सप्ताहस्य **त्रिवारम्/त्रिः** अहं मन्दिरं गच्छामि ।	
(vi)	मम मातामही दिनस्य **द्विवारम्/द्विः** औषधं सेवते ।	
	चतुर्थः विभागः - लेखनकौशल्यम् ।	
उ.४	**अधोनिर्दिष्टे कृती कुरुत ।**	
अ)	**वाक्यनिर्माणम् ।**	४
	कोष्ठकतः शब्दान् चित्वा अर्थसङ्गतानि ४ वाक्यानि लिखत ।	
(i)	ग्रन्थपालः ग्रन्थालये पुस्तकानि रचयति ।	
(ii)	नर्तकः रङ्गमञ्चे नृत्यति ।	
(iii)	अध्यापकः पाठशालायां पाठयति ।	
(iv)	कर्मचारी कार्यालये कार्यं करोति ।	

आ)	**परिच्छेदपूर्तिः ।** **मञ्जूषातः उचितान् शब्दान् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयित्वा परिच्छेदं पुनर्लिखत ।** वर्षाकाले कज्जलवर्णैः मेघैः वारंवारं व्याप्तं भवति गगनम् । ग्रीष्मे तप्ता वसुधा **जलधाराभिः** शाम्यति । महता वेगेन प्रवहन्ति नद्यो नदाश्च । वर्षासमये जलवर्षणे सञ्जीवितानि सस्यानि **प्ररोहन्ति** । सर्वा भूमिः सस्यशामला सञ्जायते । वर्षाकालः खलु न केवलं कृषीवलानाम् अपि तु सर्वस्य जगतः जीवितम् । **सलिलेन** विना न कदापि सस्यं तिष्ठेत् । लोकोऽपि नैव तिष्ठेत् सस्यं विना । यद्यपि वसन्तः **ऋतुराजः** इति प्रख्यातः, तथापि वर्षाकाले स्थिताः सकलस्य भुवनस्य प्राणाः । ** ** ** ** **	४